

TEVFİK FİKRET'İN 'BALIKÇILAR' ADLI ŞİİRİNDE TRAJİK VİZYON VE ÇOCUK

Tragic Vision and Child in Tevfik Fikret's "Balıkçılar (Fishers)"

Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

merkal@agri.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-7107-5558>

Bilge SANCAR

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

rdilber@atauni.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-8749-8440>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 6/1 Nisan/April 2020 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	20.11.2019
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	27.02.2020
Sayfa- <i>Pages</i> : 239-259	 https://doi.org/10.31463/aicusbed.648895

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

 iThenticate

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute
AİCUSBED 6/1, 2020, 239-259

TEVFİK FİKRET'İN 'BALIKÇILAR' ADLI ŞİİRİNDE TRAJİK VİZYON VE ÇOCUK
Tragic Vision and Child in Tevfik Fikret's "Balıkçılar (Fishers)"

Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL
Bilge SANCAR

Öz

Fransız şiirinden esinlenerek yeni imgelem sistemi kuran, şiiri düzyazıya yaklaştırıp artistik konuşma ile mensur şiirin doğuşunu hazırlayan, aruz kalıplarının sıkça kullanıldığı ve bireysel temaların ağırlıklı işlendiği Servet-i Fünûn dönemi sanatçılarından Tevfik Fikret, mizacı gereği dönemin aynası durumunda olan önemli bir şair/yazardır. Fikret'in kalemiyle, Türk edebiyatına ilk defa giren mevzuları içeren örneklerden Balıkçılar şiirinde merhamet duygusu ağır basmaktadır. Sosyal bir mesele kapsamında merhamet duygusunun yoğun işlendiği bu şiirde dikkat çeken özellik bir çocuğun yaşam mücadelesi verirken yetişkin rolü üstlenmesidir.

Hayatı iyi bilen ve analiz eden şair Balıkçılar şiirinde çocuğa yetişkin rolü üstlendirmesi ile çocuğu ciddiye aldığı göstererek çocuklar için özel bir edebiyatın gerekliliğini de ortaya koymuştur. Onları hayatın gerçekleri karşısında yüzleştirerek dünyayı çıplak gözle göstermeye gayret edip zorluklara hazırlamıştır. Şiirde de zorluklar, imkânsızlıklar ve realite ekseninde bir ailenin yaşam mücadelesi anlatılır.

Trajik etkinin kaynağında yakın akrabalık söz konusudur. Şiirde ise birinci dereceden akrabalık ile trajik etki daha da güçlenmiştir. Şiirde, kimi metafizik güçlerle ortaya çıkan trajik boyutta birden fazla suç söz konusu olsa da kahramanın mahvoluşu ile bu suç ödenmiş olur. Şair sadece kahramanın sonunu hazırlamayı trajedinin daha derin bir şekilde yaşanmasını sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Tevfik Fikret, Çocuk, Trajik Vizyon, Balıkçılar.

Abstract

Tevfik Fikret is an important poet / writer who set up a new system of imagination inspired by French poetry, emulating poetry to prose and prepares the birth of prose poetry with artistic speech, being a mirror of the period due to his temperament, and he is also one of the artists in Servet-i Fünûn period where aruz patterns are frequently used and individual themes are mostly issued in. With the pen of Fikret, in the Balıkçılar poem, which is one of the examples including the first subjects in Turkish literature, the sense of compassion is overweight. In this poem, where a sense of compassion is intensified within the scope of a social issue, the remarkable feature is that a child takes on the role of an adult in the struggle for survival.

The poet, who experienced and analyzed the life well, has revealed the necessity of a special literature for the children by taking the child seriously in his Balıkçılar poem. He has prepared them for the difficulties by trying to show the world with the naked eye by confronting them against the realities of life. In the Poem difficulties,

impossibilities and the struggle for survival of a family on the axis of reality are versified as well.

Close kinship is discussed at the source of tragic effect. In the poem, the tragic effect is strengthened more with first degree kinship. Although there is more than one crime in the tragic dimension that occurs with some metaphysical powers, this crime is paid with the destruction of the hero. The poet has not only prepared the end of the hero, but also made the tragedy deeper.

Keywords: Tevfik Fikret, Child, Tragic Vision, Balıkçılar

Giriş

Tevfik Fikret, Servet-i Fünûn şiiri denildiğinde bu dönemin bütün arzu ve ihtiyaçlarını karşılayacak ve temsil edecek bir sanatçıdır. Servet-i Fünûn şiirinin temelini oluşturan hayal-hakikat, aşk ve tabiat, karamsarlık, içe kapanıklık Fikret'in kişiliğinde toplanmış ikilikler ve karşıtlıklar halinde yer edinen temalardır. Fikret'in şiirinde çatışma başlı başına bir fenomendir. Onun hayatı çok yönlü bir çatışmadır denebilir. Kendi ile çatışma, tabiat ile çatışma, hakikat ile çatışma, din ile çatışma, Tanrı ile çatışma, insanlık tarihi ve kendi tarihi ile çatışma, toplum ile çatışma, çevresi ile çatışma, felsefe ile çatışma, dönemi ile çatışma görebildiğim kadarı ile on çeşit çatışma içindedir şair (Uç, 2009: 287). Balıkçılar şiirinde ise hakikat ile çatışma, çevresi ile çatışma durumları görülür.

Fikret baskılanmaktadır, bastırmamaktadır. Kaliteli bir bastırma ancak yüksek ideallerle, büyük gayelere kendini vermekle, güçlü bir iradeyle, zengin bir fikir örgüsü ile gerçekleşebilir. Fikret gaye, irade ve gerekli fikri enerjiden yoksundur. Baskılanma ise anksiyeteye dönüşür, nevrotik bir kriz halinde üretir Fikret, iyi şeyleri bir türlü göremez. İyi ve güzel onun ilham tellerini harekete geçirmez, menfi ve mustarip şeyler onu etkiler (Uç, 2009: 77). Bu yüzden Fikret'e ıstırap şairi demek yanlış olmaz. Özlediği ortama kavuşamamanın yarattığı hırçınlık, onu kırılğan bir hale bürümüştür. Şiirlerinde bu kırılmışlığın parçalarını toplamaya çalışan okurun da onunla aidiyet duygusuna kapılarak bu durumun bir parçası haline geldiğini söylemek yanlış olmaz. Çünkü Fikret, ressam edasıyla okuru şiirin içinde yaşayan

kelimelerle buluşturur, birlikte hayal edilen dünya özlemine götürür. Bunu başarmadaki ustalığı onun döneminde ve sonrasında da örnek alınan bir sanatçı kişiliği olduğunu gösterir.

Aruz vezninden elde edilebilecek neticelerin en güzel ve en yükseğini elde edebilmiş olmak hususunda Fikret rakipsiz kalır (Ünaydın, 1985: 61). Ünaydın (1985: 257), aruz veznine olan hâkimiyeti Fikret'in musiki yönünü ön plan çıkaran elzem bir durumdur derken, Fikret, benim için, kudurmuş bir deniz karşısında kayalar üzerinde yükselen altından bir ışık ve altından bir kuledir sözleriyle de onun edebiyatımızdaki önemini bir kez daha vurgulamaya yardımcı olur.

Sanatta, edebiyatta şairlerin/yazarların birbirlerinden etkilenmeleri kaçınılmazdır. Fikret'in sanatçı kişiliğinin perde arkasında Baudelaire ve Coppee'den etkilenmelerini göz ardı etmek olanaksızdır. Fikret gençliğinden başlayarak ve özellikle 1908'e kadar yazdığı şiirlerde Baudelaire'in bulunduğu Batılı şairlerin kuvvetle etkisindedir. 1908'den sonra şiirini daha çok toplumsal olayların ve beşeri temaların hizmetine sunacak olan Fikret, ferdi melalini sosyal melalle birleştirecek ve tek başına muhalif bir fırka gibi iktidar sahiplerine cephe alacaktır (Kolcu, 2011: 121). Görüldüğü üzere Fikret şiirlerinde bireysel konular dışındaki konulara da değinmiştir. Bu da onun sanatında tematik genişliğin bulunduğu bir kanıttır. Bir İçim Su, Sis, Balıkçılar şiirleri sosyal bir yanın bulunduğu şiirlerdir.

Tevfik Fikret'in sosyal değerlere yer verdiği şiirleri ile diğer şiirleri arasında dil ve üslup arasında önemli bir fark görülmektedir. Sosyal içerikli şiirlerinde kimi zaman konuşma diline yaklaşan şairin diğer şiirlerinin önemli bir bölümünde sözlükle anlaşılmayı gerektirecek denli uç noktada bir üslup kullanması dikkate değerdir. Bengisu Rona, Fikret'in sosyal içerikli şiirlerinde sözcük seçimi ve cümle yapısının günümüz Türkçesinden büyük ölçüde ayrıldığını ifade etmektedir (akt. Tuğluk, 2007: 40).

Sosyal konuları şiirine alış şeklinde tamamıyla bir toplumsallık görülmez. Daha çok bireysel bir bakış açısıyla topluma dair bir söylem söz konusudur. Çünkü sosyal konuları işlerken melankolik tavrından ödün vermeyen şair ferdi bir söylem içine girmektedir. İnceleyeceğimiz şiirin sosyal bir yanı olması dolayısıyla Tevfik Fikret' in sosyal konulara yönelik şiirdeki tutumunu anlamak gerekir. Bu konuda Rubab-ı Şikeste'deki şiirlerini konularına göre sınıflarken sosyal ve toplumsal içerikli şiirler olarak değil de 'merhamet şiirleri' başlığı ile tasnif eden Mehmet Kaplan' ın tespiti üzerine düşünmekte fayda vardır (Tuğluk, 2015: 241). Fikret' in Balıkçılar hakkında iki şiiri vardır. Ruşen Eşref bunların kaynakları hakkında şöyle demektedir: Birinci Balıkçıları bir fırtınalı akşamüzeri sular kararırken denizde çalkalanan bir balıkçı kayığı görüncü yazmış. İkinci Balıkçıları da kendisine ilham edenler, yalının ahşap iskelesinde gürültülerle sabah akşam ağ çeken, gece sepet atan saian-ı hayattır (Kaplan, 1971: 119). Ferdietçi bir sanatkâr olarak kabul edilen Fikret, kendi düşüncelerinden çok karamsar tavrı ve fazlasıyla etkilendiği François Coppee'den aldığı ilham ve modellerle sosyal bir yaklaşım sergiler. Kendilerinden önce ara nesil sanatçılarının bir moda olarak ön plana çıkardığı merhamet temasının da Balıkçılar şiirinin oluşmasında etkili olduğu düşünülebilir (Aktaş, 1996: 95).

Bu ifadelerden hareketle "Fikret gördüklerini ve kendinde bıraktığı izlenimlerini kelimelere dökmüş bunu yaparken de melankolik tavrından ödün vermeyip şiirlerine sanat için malzeme toplamıştır" denebilir. Bu melankolik tavrı ona bir acıma hissi yaratmıştır. Bu acıma hissini onda merhamet boyutuna varan bir boşluk yaratmış olması Balıkçılar şiirinde bu histen yola çıkıp sosyal bir konuya dikkat çekme duygusu yaratmış olabilir. Bu yüzden Mehmet Kaplan'ın sosyal konulu şiirlerini "merhamet şiirleri" başlığı altında ele alması yanlış olmaz. Ünlü şairin sanat ve özellikle sosyal içerikli şiirlerindeki harareti eda, çocuklar ve gençler söz konusu olduğunda yerini sevgiye, merhamete ve en önemlisi bilinçli bir eğitim anlayışına bırakır. Bu

yaklaşımın oluşumu, hayata çok yönlü ve derin bir perspektif ile bakan Tevfik Fikret'in eğitimci kişiliğinde aranmalıdır. O, her şeyden önce eğitimin toplum ve ülke kalkınmasında ne denli önemli bir unsur olduğunun farkındadır. Kendisinin sürekli olarak eğitim süreci ve kalitesinin nasıl ve ne yönde geliştirilmesi gerektiğinin endişesini taşıması da bu yöndeki hassasiyetinin bir göstergesidir (Eronat, 2007: 2). Gençlerin eğitime önem veren Fikret, Balıkçılar şiirinde gerçek hayatta yaşanabilecek bir temayı ele alıp onlara karşı olan merhametini aktarmıştır.

Pierre Loti'nin İzlanda Balıkçısı Servet-i Fünûnculara balıkçılara karşı geniş bir alaka uyandırır. Hüseyin Cahit *Hayat-ı Hakikiye Sahneleri*'nde balıkçıların hayatına dair üç-dört yazı yazar. Fikret' in hem Pierre Loti'den, hem de Hüseyin Cahit'ten ilham aldığı düşünülebilir. Fakat bu iki müellif de balıkçıları nesirle anlattıklarından biz bu ihtimali biraz uzak görüyoruz. Coppee'nin balıkçıların hayatına ait birçok şiiri vardır. Fikret' in birinci Balıkçılar şiiri ile bunlar arasında bir benzerlik seziliyor. Fikret' in birinci Balıkçılar şiirinde esas motif, bir balıkçı çocuğunun cesaret ve fedakârlığıdır. Annesi hasta olan çocuk, babasına, onun başında kalmasını söyleyerek kendisi tek başına denize açılır. Coppee de L'Epave şiirinde bir balıkçı çocuğunun fedakârlığını anlatır. Baba deniz kazasına uğrayanları kurtarmak için ileri atılmış ve boğulmuştur. Anne, bunun acısı ile oğlunu papas yapmak ister; fakat çocukta babasının ruhu vardır. Yine bir deniz kazası olur ve çocuk, kendisini sımsıkı tutan annesinin kollarından koşar ve kurtarır. Coppee' nin anlattığı vak'a, med ve ceziri hisseden, yani deniz kazası bol olan bir sahilde geçer. Fikret, deniz kazaları nadir olan Boğaziçi'nde, deniz kazası yerine açlık motifini koymuştur (Kaplan, 1971: 119).

Fikret'in Balıkçılar şiirinde bir yanda yoksulluk, bir yanda hastalık, bir yanda fedakârlıkta bulunan ve hırçın denize kendini bırakan bir çocuk vardır. Geçim savaşı veren bir ailenin dramı hikâyeleştirilir. Balıkçılar şiirinde çocuğa meydan okuyan kükremiş bir ordu gibi çocuğu bekleyen zorluklar

vardır. Bu okura babası Truva Savaşı'na gittiğinde henüz kundakta olan Telemakhos'u hatırlatabilir. Truva savaşından dönmeyen babası Odysseus'u aramak için uzun yıllar yolculuklar yapan bu kahraman, orduları hazır bekleyen düşmanları yenmek ve ülkesini geri almak için babasına yardım eder. Daha küçük yaşta bu zorlu yolculuğu göze alan Telemakhos, Balıkçılar şiirindeki çocuğa benzetilebilir. Stephen King'in Tılsım adlı romanında Jack Sawyer yetimdir. Annesi kanser hastasıdır ve öksüz kalma tehlikesi vardır. Annesini iyileştirecek bir iksir için yolculuğa çıkar. İnceleyeceğimiz şiirde de hasta bir anne ve aynı zamanda aç kalan bir aile için sorumluluk altına giren bir çocuk vardır. Daha küçük yaşta üzerine binen sorumluluklar altında ezilen ve buna göğüs geren çocuk kahramanlarımızı şiirlerde ve romanlarda hatta gerçek hayatta da görmekteyiz.

Fikret, trajik bir durum olan bu toplumsal sorunu kendi bakış açısıyla yoğurmuştur. Fikret din, tabiat ve tarih konusunda düşünemez kaçır. Onun düşünme faaliyeti eksik yanlı bir düşünme faaliyetidir. Toplumsal konulardaki düşünceleri de topyekûn ret ve kabuller üzerine kurulmuştur. Hiçbir şey tamamen kötü, tamamen iyi değildir. En kötü hareketlerin içinde bile bir hakikat yönü vardır. Fikret mahkûm etmekten özel bir zevk alır, meseleleri iyisi ile kötüsü ile yorumlamaz (Uç, 2009: 29). Fikret, Balıkçılar şiirinde annenin hasta, babanın yaşlı olması ve açlık duruları ile çocuğu kükreyen bir ordu gibi bekleyen dalgalara gitmesine mahkûm bırakmıştır. Şiirdeki kötü tablo; annenin hasta, babanın yaşlı ve açlığın olması çocuğun çalışması ve açlığı ortadan kaldırmak için gitmesi hakikatini doğurur.

Doğada, reel varlıkta gerçeklik söz konusu olduğu halde, sanatta güzellik, yani realiteye katılmak söz konusudur. "Güzellik dediğimiz estetik kavram, varlık teorisi yönünden ontolojik bir kavram olan realiteye katılma kavramı ile belirlenir. Güzel' in tanımı ve çözümü, buna göre, eninde sonunda realiteye katılmanın araştırılmasına varır" (Tunalı, 2007: 159). Buradan hareketle Fikret'in şiirinde estetik haz uyandıran kavramlar ile

benzerlikler yaratılarak realiteye katılma söz konusudur. Realiteye katılma dediğimiz estetik modalite, realite modus'undan daha zayıftır: $W \square Cw$. Şimdi bu ilgiden güzelliğin belirlenmesine geçebiliriz. Max Bense, bunun belirlenmesinde Oscar Becker' in temel figüründen hareket eder. Bu temel figüre göre, reel varlık, realiteye katılma kategorisi ile tamamlanır. Oscar Becker, böyle bir varsayımdan hareketle şöyle bir tablo elde eder (Tunalı, 2007: 159) :

N-W=M	M'=W'=N'
-------	----------

N Zorunluluk (yaşam mücadelesi)

N' Zorunluluğun negat'ı

W Realite, gerçeklik (ölüm, açlık, yoksulluk)

W' Realitenin negat'ı

M İmkân (Tekne, ümit)

M' İmkânın negat'ı

Bu tablodan hareketle Balıkçılar şiirinde estetik değerın realiteye katılması değerlendirilirse:

1. Aç kalmamak için sorumluluk almak zorunda kalan çocuğun denize açılması: N
2. Hasta annenin ölmesi, çocuğun ölmesi ve yaşlı adamın delirmesi: W
3. Ümit etmek, tekne, aç kalmamak dâhilinde elde var olanlar: M

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Balıkçılar şiiri sanatçının çocuk kavramına farklı bir yaklaşımının yansımasıdır. Bu çalışmanın amacı ve önemi şairin çocuklar için yazdığı diğer şiirlerden ayrılan bakış açısını ortaya koymaktır. Ferdîyetçi bir şair olan Tevfik Fikret hayat izlenimlerinden bir kesiti sunduğu bu şiirde mizacına uygun hassasiyetlerini yansıtmaktadır.

Tevfik Fikret ve Trajik Vizyon

Tevfik Fikret' in şiirlerinde felsefi arka planının ve temel izleklerinin anlaşılması bakımından yaşadığı trajik durumların analiz edilmesi gerekmektedir. Fikret'in şiirlerindeki çözümsüz durumlar, çıkışsız çatışmalar, kendi sınırlarını aşan durumlar karşısındaki çaresizliği ve bu çaresizliğin doğurduğu çatışmalar ve çelişkiler trajiğe sebep olmaktadır. Servet-i Fünûn döneminin siyasi, sosyal ve edebi koşullar çerçevesinde oluşan temaları göz önünde bulundurulduğunda karamsar bir ruh hali ve melankolik tavır, bu devrin önemli şahsiyetlerinden olan Tevfik Fikret'in şiirlerinde yer edinir. Yaşadığı sıkıntılar ve oğlu Haluk' un Fikret'te bıraktığı derin boşluk onun şiirlerinin trajedisidir.

Trajik bir estetiksel görünüştür. Tabiatın doğasında trajik yoktur, o insanın bir duruma giydirdiği manadır, görünümdür. Estetik kategori olarak yüce ve güzel daha geniş bir alana sahiptir. Yüceden duyulan heyecan, güzellik gibi ahenge dayalı olmadığı için sadece haz doğurmaz, aynı zamanda hem keder, hem de haz meydana getirir, elem uyandırır (Fındıkoğlu, 2009: 36). Trajik çok özel şartlarda ortaya çıkan bir durumdur. Trajik olan en genel tanımı ile çatışmadan, birbirine zıt olan şeylerin doğasından doğmuştur. Trajik bir kimsenin acı çekmesini, erimesini, yok olmaya gitmesini çağırır. Bu tarif doğrultusunda bakılırsa Fikret' in hayatı normalden trajik hayata doğru kaymakta olan ve trajediye dönen bir hayattır (Uç, 2009: 222). Trajik diye adlandırılabilen her şey değer ve değer ilişkileri alanında olup biter. Trajik her zaman değerler ya da değer karşılaşmalarıyla ilgilidir. Trajik yalnızca insanla ilgilidir fakat bu insan yaşadığı dünyadan koparılmış bir insan değildir (Kuçuradi, 2016: 5). Şiirde de zıtlıkların ontolojik birliğini sağlayarak okuyucuya estetik haz olarak ulaşır. Aristo'dan beri Batı sanatında yükselen bir değer olarak işlevsellik kazanan trajik, bizim sanatçıların da dikkatlerinden kaçmaz (Özcan, 2011: 516).

Trajik, bir örnekte verilmeli ve ortaya çıkması önlenemez olmalıdır. Bunun bir başka belirtisi de zorunlu olmasıdır. Kişi, trajik zorunlulukta özgürdür. Özgür olduğunu isterse başka türlü davranabileceğini bilir. Yıkılma anının yaklaştığını görse de o, yine kendi yolunda yürür (Kuçuradi, 2016: 14). Trajik her ne kadar kişi benliğinde gerçekleşse de bütün insanlığı ilgilendirecek bir boyuta ulaşır. Ancak trajikte en önemli unsur seçme zorunluluğudur. Seçme mecburiyeti, kişiyi zor durumda bırakabilir. Özcan'a göre (2011: 516) her iki değer olumlu bir değer oluşu ve kişinin bunların birisinden diğeri adına vazgeçmek mecburiyetinde kalışı, trajiğe yol açar.

Fikret' in trajedisi iyilik ile kötülük arasındaki sınırlamayı yapmada zorlanmasıdır. O hep kötüyü anlatır, adeta her şey kötüye kötülüğe mahkûmdur. Kötüyü değiştirmek için risk almaz, tehlikeyi göze almaz (Uç, 2009: 223). Balıkçılar şiirinde tehlike açık bir şekilde ortadadır ve bu kötü tehlikeden kurtulmak için ikinci bir alternatif söz konusu değildir. Çocuk o dalgalarla boğuşmaya gitmeye mahkûm edilmiştir. Tevfik Fikret şiirlerinde hayal/hakikat, ölüm/hayat, kaçış/mahkûmiyet, varlık/yokluk gibi ikilemler arasında kaldığı trajik derinliği olan temaları işlemiştir. Balıkçılar isimli şiirinde ise olması gereken durumla olan durum arasındaki çatışma mevcuttur. Hayat insanları seçimler arasında bırakan trajik durumlarla doludur. Bu trajik durumlar arasında sıkışıp, kaosa sürüklenen bireyler iç huzursuzluğunu, tedirginliğini kendi bünyesinde yaşayıp aynı zamanda diğeri insanlara yansıtarak, fizyolojik ihtiyaçlarını her zaman ön planda tutmuştur. Maslow'un hiyerarşisindeki fizyolojik ihtiyaçları için insan kendisini huzursuz eden durumları ortadan kaldırır. Kuçuradi'ye göre (2016: 7) Ortadan kaldırılan, yok edilen değer bir insanın yaşamı olabileceği gibi bir tasarısı bir isteği bir inancı bir yetisi de olabilir.

Freud'un yaklaşma-kaçınma çatışma türüne göre bireyin istediği ve istemediği özelliklere sahip olan bir durumu seçip seçmeme noktasında kaldığı ikilem, onda iç huzurunu bozan, enerjiyi boşa harcayan bir durum

meydana getirir. Bu durum sonrasında birey, kendi benliğini rahatlatmak için seçim yapmak zorunda kalsa da daha sonra seçimlerinden olumlu/olumsuz etkilenebilmektedir. Balıkçılar şiirinde de fizyolojik bir ihtiyaç olan açlık dürtüsünün ortadan kalkması için sonu belli olan tercihlerde bulunulmuştur. Aşağıda, şiirde söz konusu olan tercihin sonuçları trajik vizyon bağlamında ele alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

-Bugün açız yine evlatlarım, diyordu peder,
Bugün açız yine; lâkin yarın, ümid ederim,
Sular biraz daha sakinleşir... Ne çare, kader!

- Hayır, sular ne kadar coşkun olsa ben giderim
Diyordu oğlu, yarın sen biraz ninemle otur;
Zavallıcık yine kaç gündür işte hasta...

Yukarıda şiirin giriş kısmı incelendiğinde Tevfik Fikret'in şiirlerinde alışık olunmayan toplumsal bir dramın hikâyeleştirilerek verildiği görülür. Karşılıklı konuşmalar vasıtasıyla bir ailenin geçim sıkıntısı, yaşam savaşı ifade edilir. Şiirdeki 'yine' ifadesi ile önceki günlerde de aç olduğu vurgulanmaktadır. İçinde bulunulan duruma rağmen ümit etmekten de geri durmayarak okuyucunun da ümit etmesini sağlamaktadır. Suların sakinleşmesini beklerken aynı zamanda bunun tam tersi olabileceğini de 'kader' ifadesi ile yansıtarak karşıt bir durumu ortaya koymuştur. Küçük çocuğun trajedisi 'ben giderim' diyerek tek başına karar vermesi ile başlamaktadır. Çocuğun aniden vermiş ve seçmiş olduğu karar aslında onun sorumluluk alma bilincinde bulunduğunu ve bu sorumluluğun sonuçlarının farkında olarak tercih etmesi de içinde bulunduğu kaosu otomatik bir kabulleniş neticesini doğurur. Şiirdeki yaşlı kadının günlerdir hasta oluşu,

ailenin açlığı, sorumluluk alma isteği yolculuğu kabullenişin başlıca etkenleridir.

Muharrrik gücün etkisiyle trajik güçlük ortaya çıkar. İyi ve güzel olanın çöküşü yüce değildir, asıl yücelik çöküş içinde olan iyinin yüceltilmesidir. Trajik olan ne kadar çok acı verirse estetik haz o derece artar. Trajik güçlük bağlamında ele alınabilecek bir güçlük N. Hartmann'a göre kader, alınyazısıdır. Nasıl oluyor da tragedyada alınyazısı yüce olabiliyor? Kuşkusuz her tür alınyazısı yüce değildir. Yalnız, trajik olan alınyazısı yüce'dir. Çünkü yalnız trajik alınyazısında insan büyüklüğünün çöküşü söz konusu olabilir. N. Hartmann'a göre, alınyazısı olarak trajik ve yüce değildir. Trajik ve yüce olan alınyazısında ortaya çıkan insanın büyüklüğüdür. Ayrıca alınyazısı ne derece güçlü etki yaparsa, burada iyi'nin ve insan büyüklüğünün o derece kolayca yok edildiği görülür (Tunalı,2007: 240).

- Olur;

Biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala;

Ninen baban, iki miskin, biz artık ölmeliyiz...

Çocuk düşündü şikâyetli bir nazarla: - Ya biz,

Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz?

Hâlâ

Dışarda gürleyerek kükremiş bir ordu gibi

Döverdi sahili binlerce dalgalar asabi.

Babanın 'Olur' demesi trajiğin başlangıcıdır. Çocuğu bile bile ölümüne terk etmenin ifadesi olan bu kelime, itiraz etmeden bir razı oluşu gösterir. Aynı zamanda babanın oğluna öğüt ifadesini içeren cümleler artık kendisinin yorulduğunu ve yaşlandığını, bütün sorumluluğun onda olması gerektiğini yansıtır. Çocuk mecburen alması gereken sorumluluk neticesinde ortaya çıkan trajik zorunluluk ile kendi özgürlüğünü kısıtlamıştır. Yaşlı adamın kendisinin

ve hasta olan kadının yaşama tutunacak bir şeyleri olmadığını ifade edip ölmeliyiz kelimesini kullanması, çocuğun ise çıktığı yolculuğun sonucunu kabullenmesine rağmen sızsız nasıl yaşarım düşüncesindeki tezatlık okurun ilgisini canlı tutmada önemli bir etkidir. Biz artık ölmeliyiz...../ ya biz ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz dizelerindeki “biz” zamiriyle bütünleşmek arzusu vardır. Aidiyet duygusunun yoğun olarak hissedildiği ‘biz’ kelimesi yine de tek başına bir yolculuğu ortaya çıkarır. Çocuk sorumluluk alarak gitmeyi düşünürken “siz ölmeyin ben sizin için kendimi feda ederim” trajedisini gözler önüne sermektedir. Aile içindeki konuşmalar devam ederken dışarıda kükreleyen dalgalar bulunmaktadır. Küçük bir çocuğa karşı sahili döven dalgalar bir ordu gibi nöbette durarak çocuğun asabi dalgalara teslim olacağı ve çocuğu döveceğinin habercisidir.

- Yarın sen ağları gün doğmadan hazırlarsın;
Sakin yedek biraz ip, mantar almadan gitme...
Açınca yelkeni hiç bakma, oynasın varsın;
Kayık çocuk gibidir: Oynuyor mu kaydetme,
Dokunma keyfine; yalnız tetik bulun, zirâ
Deniz kadın gibidir: Hiç inanmak olmaz ha!
Deniz dışarda uzun sayhalarla bir hırçın
Kadın gürültüsü neşreliyordu ortalığa.

Dalgaların asabi olduğu, denizin kükremiş ordu gibi beklediği hissettirilirken yaşlı adamın çocuğa verdiği öğütler şiirde yer almaktadır. Baba bu olumsuzluklara rağmen gün doğmadan ağların hazırlanması gerektiğini söyler. Yavaş yavaş ölüme hazırlığın habercisi olan bu dizeler peşi sıra gelen öğütler ile bir tezatlık oluşturur. Bu bir babanın kendi elleriyle çocuğunu ölüme göndermenin trajedisidir. Kendisi yaşlı, yorgun hasta yatağında yatan bir kadın. Bu acının üstüne eklenen açlık. Çocuk kalsa açlıktan ölecek bir aile,

gitse kendisini bekleyen hırçın bir deniz. Yine de “ah ümid!” diyerek tragedyanın bir de psikolojik anlamı olduğu gösterilir. Çünkü tragedyanın ilk ereği, ruhumuzda korku ve acıma duyguları uyandırmaktır. Korku ve acıma tamamen psikolojik hallerdir. Bu duygular, şüphesiz tragedyanın ve trajik şeyin özünü ve kendini değil, onun etkisini gösterir (Tunalı, 2007: 234). Bir balıkçının oğluna ne yapması gerektiğini anlattığı öğütlerde ise deniz kadına, kayık çocuğa benzetilmiştir. Buradaki benzetme okuyucuya anne karnındaki çocuğu andırabilir. Anne karnında dünyaya bir an önce gelmek için çırpınan hareketleri, denizin üzerindeki kayığın dalgalar boyunca gösterdiği hareketler gibidir. Dünyaya bir an önce gelmek için çırpınan çocuğun anne karnındaki oynayırlarının, denizden ayrı düşünülmeven bir obje olan ve deniz üzerinde dalgalar etkisiyle oynaşan kayığa benzetilmesi de bu güzel rastlantıyı pekiştirir.

Yaşlı pederin verdiği öğütlerde sanki hava düzelmiş de ne olur ne olmaz bir babanın oğluna nasihat verdiğini hissettiğimiz an şair araya girip tekrar zihnimizde hayır dur dercesine denizin hırçın olduğunu bu hırçınlığın verdiği gürültüyü muzlim bir şekilde hissettirir.

- Yarın küçük gidecek yalnız, öyle mi, balığa?

- O gitmek istedi; 'Sen evde kal! ' diyor...

- Ya sakın

O gelmeden ben ölürsem?

Kadın bu son sözle

Düşündü kaldı; balıkçıyla oğlu yan gözle

Suluk dudaklarının ihtizâz-ı hâsirine

Bakıp sükût ediyorlardı, başlarında uçan

Kazayı anlatıyorlardı böyle birbirine.

Dışarda fırtına gittikçe pür-gazab, cûşan

Bir ihtilâc ile etrafa ra'seler vererek

Uğulduyordu...

Bu dizeler bir annenin evladına kıyamamanın cümlelere dökülmüş halidir. Yavrusunun yalnız gidemeyişine üzülen anneye verilen cevap ise savunma mekanizmasının yaşandığı bir durumdur. “ O gitmek istedi ‘Sen evde kal!’ diyor” cümlesi ile sanki evin babasının çocuk olduğu, bir babanın çocuğuna söylemesi gerekenin şimdi yer değiştiren roller ile çocuğa söylettirildiği görülür. Gerçek yaşamda da karşılaşılabilen bu durum bir çocuğun sırtına bindirilen ağır yüklerin olduğunu gösterir. Genelde yoksulluk ve açlığın yaşandığı ailelerde rollerin değiştiği bir durum söz konusudur. Şair tekrar bir trajik boyutla okuyucuyu karşı karşıya getirir. “Böyle bir durumda olsanız çocuğunuzu gönderir misiniz?” diye sorulduğunda alınacak on cevaptan olasılıkları dâhil edersek sekiz veya dokuzu göndermem şeklinde olur. En çok açlık, sefalet çeken ve savaş durumunda olan ülkelerdeki insanların yaptıklarını göz önüne getirince verilen cevapların doğruluğu tartışılır boyuta gelir. Çünkü mecburiyetlerin insanlara neler yaptırabileceğini ve bir şeyi anlamak için onun yaşanılması gerektiği durumlar söz konusu olabilmektedir.

Şiirin okuyucuyu bu düşünelere götürmesi bile başlı başına trajik bir durumu ortaya koymaktadır. Şiirde kadının “o gelmeden ben ölürsem” cümlesi oğlunu bir daha görememenin üzüntüsü ile beraberinde, ya ölürse değil de; o gelmeden ben ölürsem ifadesi de annelik duygusunu okura yoğun bir şekilde yaşatan şairin şiir yazmadaki ustalığını ortaya koymaktadır. Balıkçı ile oğlunun soluk dudakları titremekte ve her ikisi de sükût etmektedirler. Ölüme gitmenin korkusunu yaşayan çocuk ile ölüme gönderen bir babanın trajedisi gözler önüne serilmekte ve art arda gelen mısralarla da ölüm tekrar hatırlatılmaktadır. Zira fırtına ne varsa silip süpürmekte ve yutmaktadır. Tek bir dalgalanma ile korku verecek şekilde uğuldayan bir deniz ve buna rağmen yine de gidecek olan çocuk. Sadece denizin uğultusunu ve fırtınanın şiddetini hissettiğimiz bu anda şair de düşünceli ve merhamet eden bir nazarla “Yarın yavrucağ nasıl gidecek” diyerek denizin büyüyen

hırçınlığı, asabiyeti karşısında yavruyu daha da küçülüp yavrucak haline getirir. Buradaki korkuyu sadece baba-anne-çocuk değil şair ve okur da derin bir ürperti ile yaşamaya başlar.

Şafak sökerken o, yalnız, bir eski tekneceğin
Düğümlü, ekli, çürük ipleriyle uğraşarak
ilerliyordu; deniz aynı şiddetiyle şırak -
şırak dövüp eziyor köhne teknenin şişkin
Siyah kaburgasını... Ah açlık, ah ümid!
Kenarda, bir taşın üstünde bir hayâl-i sefid
Eliyle engini güya işaret eyleyerek
Diyordu: 'Haydi nasibin o dalgalarda, yürü! '

Bu satırlar artık yolculuğun başladığının habercisidir. Cık/cak ekleri bir önceki bölümde yavrucak, buradaki bölümde teknecek kelimesi ile birbirine benzediğinin ifadeleridir. Yavrucak, tekneceğin çürük ipleriyle uğraşarak ilerliyor ve denizin hırçınlığını gözler önüne seren şırak-şırak sesleri köhne teknenin şişkin siyah kaburgasını dövüp eziyor. Şair daha önce “kayık çocuk gibidir” ifadesi ile ve yavrucak-teknecek ifadeleriyle benzerlikleri hissettirmektedir. Tekne çocukla özdeşleştirilir. Siyah şişkin kaburga ifadesi okuyucuya açlığın yoğun olarak yaşandığı Afrika’daki çocukları da hatırlatacak imge oluşturur. Özellikle bu dizeler günümüz okuyucusuna açlıktan ölen bir çocuğu resimleyip sonra intihar eden Kevin Carter’in fotoğrafını hatırlatmaktan uzak değildir. Fotoğrafta açlıktan ölmek üzere olan çocuğun şişkin kaburgasının çıkıklığı dikkat çeker. “Ah açlık, ah ümid!” ifadeleriyle yine de bir ümit etme duygusunun olduğunu ama açlığın da sürüklediği bu yolculuğun acısı hissedilmektedir.

“Kenarda, bir taşın üstünde bir hayal-i sefid” ifadesi beyaz bir ölümün yazgısını ifade eder. Israrla gitmesi gereken yeri işaret eden bir ecelin varlığı

söz konusudur. “Nasibin o dalgalarda yürü” diyen ifadeler çocuğun gitmesi gerektiğinin zaruri seslenişleridir. Çocuk, şiirin en başlarında sular ne kadar coşkun olsa da gitmeye kararlı ancak soluk dudakların titremeleriyle de bizar. Buna rağmen ecel de onu almaya kararlıdır. Çocuk mecburi bir istikamette yol almaktadır. Şiirde belirli aralıklarla gitmesi gerektiği birçok noktadan bahsedilirken şair artık bu dizelerde çocuğu o yolculuğa çıkması konusunda işin içine eceli de katıp bir itiraz hakkı doğmasını engellemektedir. Korkunun ve acımanın doğurduğu bu durumlar trajik durumu meydana getirmede birer aracı rol üstlenmektedirler.

Tragedya, korku ve acıma duygularını uyandıran hareketleri taklit etmelidir; bu, tragedya denen sanatın özelliğini teşkil eder. Buna göre de tragedya şairinin yapacağı şey şudur: Ne erdemli kişileri mutluluktan felakete düşmüş olarak göstermeli, çünkü böyle bir hal, korku ve acıma değil, tersine yalnız hiddet uyandırır; ne de kötü kişileri felaketten mutluluğa ermiş olarak göstermeli, çünkü böyle bir şey, asla trajik olmayan bir şey olurdu, çünkü tragedyanın hiçbir isteğini yerine getirmez, ne ahlaki tatmin, ne acıma, ne de korku uyandırır (Tunalı, 2007: 237). Şiirde zaten yoksulluk, açlık çeken bir ailenin hazin başlangıcı ve yine açlık içinde ölmesi ile sonuçlanan hazin sonla trajiği ortaya koyan acıma ve korku duyguları tragedya sanatının işlendiğini gösterir. Bir önceki bölümde babanın suçsuz olduğunu göstermesi açısından söylediği “o gitmek istedi” sanki ben değil demek isterken, bu bölümde de alın yazısına dönen bu suç okuyucuya K. Jaspers’in insanın her eylemde suçlu olduğu sonucuna ulaşmasını hatırlatır. Jaspers, insanın bu suçluluğunun iki yönlü olduğunu saptar: Belli bir karakterden ötürü doğan suç. İsterse kişi sahip olduğu bu karaktere karşı tavır alsın, ondan uzaklaşmaya çalışsın, o yine suçludur. Gerçi bu suç, kişinin isteminin, istemli eyleminin sonucu değildir. Ama yine de kişi bu suçtan kurtulamaz. Bu suçtan da kişinin alınyazısı doğar. Tanrılar bile bu alınyazısını değiştiremezler ve bu alınyazısı, kişiyi mahvına kadar adım adım götürür (Tunalı, 2007: 238). İncelenen şiirde de ölüme adım

adım gidilen cümleler belirgin bir şekilde vardır. Şair bu akışı durdurmaz. Bu akışı durduracak durumları ortadan kaldırmak için çocuğun yolculuğa çıktığı bölümde eceli de hatırlatarak aradan çekilir.

Yürür zavallı kırık teknecek, yürür; 'Yürümek,
Nasibin işte bu! Hâlâ gözün kenarda... Yürü!
Yürür, fakat suların böyle kahr-ı hiddetine
Nasıl tahammül eder eski, hasta bir tekne?

Teknenin yorgunluğunu, hastalığını, zavallılığını küçültme eki –cik ile belirten şair aslında çocuğun başına gelecek olanları sezdirmektedir. Çocuk denizin hırçınlığının, dalgaların onu da yutacağını farkındadır. Bu sebeple gözü hala kenardadır. Ancak bir tarafta yoksulluk ve sefalet; diğer tarafta açlığın bastırılması dururken şair çocuğun kararını yürümekten yana kullanır. Şiirin akışı içerisinde şair araya girerek çocuğa inatla yürümesini emretmektedir. Yürüyecek, dalgalarla boğuşacak ve nasibini arayıp, bulacaktır. Zavallı tekne yürür ancak suların hiddetine dayanma gücü bulamamaktadır. “Nasıl tahammül eder eski, hasta bir tekne?” dizesi şairin hedonist düşüncesiyle yazdığı ve birilerinin ölmesi gerektiği, çünkü ancak ölürse bunun bir şiir olacağını yansımasıdır. Şairin tekne için kullandığı hasta, zavallı, kırık, eski, şişkin siyah kaburgalı sıfatları başından beri sonunu bildirmeye çalışan betimlemelerdir. Ahmet Haşim'in hasta deniz betimlemesi de ruhsal iç çekişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan tamlamalarıdır.

Deniz ufukta, kadın evde muhtazır... ölüyor:
Kenarda üç gecelik bâr-ı intizâriyle,
Bütün felaketinin darbe-i hasariyle,
Tehi, kazazede bir tekne karşısında peder
Uzakta bir yeri yumrukla gösterip gülüyor;
Yüzünde giryeli, muzlim, boğuk şikayetler...

Şiirde başından beri kendini hissettiren ve gerçek hayatta karşılaşılabilecek üzüntüler bu dizelerde kendini daha yoğun hissettirmektedir. Yazar acı bir sonun yaşattığı trajediyi şiirde kahramanlar vasıtasıyla sahnelemiştir. Şiirin genelinde üç birlik kuralına uyulması (yer, zaman, olay), birbiri ardına devam eden diyaloglardan oluşması ve aralıksız bir şekilde acı veren olayların peş peşe gelmesi Balıkçılar şiirinde tragedyanın hemen hemen her özelliğinin sahnelendiğini gösterir. Şiirin sonunda babanın uzaktaki yeri yumrukla gösterip gülmesiyle de uzun süre şiirsel bir dille yazılan dram gerçekleşmiş olur. Bu dizelerde baba, oğlunu göz göre göre hırçın denize gönderir; arkasından onu beklemeye başlar. Beklemek (bâr-ı intizâr), insana verilmiş en zor yüklerden biridir. İnsanı bazen şiirde olduğu gibi gülüp, ağlayarak delirmiş insan modeline sokar; bazen de beklenilenin olmayacağı anlaşıldığında hayattan kopuşuna sebep olabilir. Son dizelerde üç gecelik boğuşmadan sonra deniz durulmuş, dalgalar bitmiş, kıyıya boş, kazazede bir tekne vurmuştur. Baba “Oğlum işte orada” dercesine elini yumruk yaparak denizi gösterirken kadın evde çocuğun gelmeyeceğini anlayarak, hastalığının da verdiği ağırlıkla yaşamını yitirir. Çocuk geçim derdine düşerek hırçın dalgalarla boğuşmak zorunda kaldığından geriye boş, hasta teknesi döner. Yaşlı adamın gördüğü acı tablo karşısındaki tezatlık Tuncel Altınköprü’nün Şahsiyet Analizi kitabında “cenazede aklına kendini güldürecek bir konu gelip gülmesi” şeklinde örneklenen çelişki obsesyonları içinde göstermek mümkündür.

İnsanların acı bir olay karşısında verdiği tepki, acı olayın yarattığı etki karşısında farklılaşabilir. Yaşlı pederin geçirdiği ani duygusal değişim bir sinir krizi geçirdiğinin göstergesidir. Çünkü çocuğa “biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala” diyerek onu ölüme gönderenler arasındadır. Hayatta herkes yaşamak ve ölmek gibi zaruri iki seçenekten birini gerçekleştirir. Şiirde yaşam ile ölüm arasında mücadele yalnızca çocuğun dalgalar arasında savaşmasıdır. Ölen yalnızca çocuk ve hasta kadın değil, kadın, çocuk, deniz

ve ümitlerdir. Hatta şair yaşlı babayı bile yaşarken öldürür. Geriye kalan Servet-i Fünûn'un rengi olan sadece siyahtır.

Sonuç ve Tartışma

Kimilerince sosyal meseleler olarak nitelendirilen konuları ele aldığı söylenen Tevfik Fikret bu çerçevede değerlendirilebilecek şiirlerinde aksine merhamet duygularını öne çıkarır. Servet-i Fünûn'un sanatı önceleyen yaklaşımları, topluma dönük konuları bir malzeme haline getirir.

Balıkçılar şiirinde ölümü haz noktasında ele alan sanatçı sosyal bir konuyu trajik bir yaklaşımla işler. Bu durum o dönem sanatçıların hastalık boyutundaki hassasiyetlerinin de bir yansımasıdır. Sadece melankolik tavırlarıyla değil karakterlerinin bir yansıması olarak hakikatten kaçıp ütopya oluşturan tavırlarıyla çaresizlikler sergileyen Servet-i Fünûn sanatçıları için haz, hüznün güzelliğinde saklıdır. Estetik haz trajik olanın verdiği acı oranında artar.

Bu hüznün Balıkçılar şiirinde korku ve acıma duygularının taklit boyutuyla trajediyi oluşturmasına zemin hazırlar. Şiirde anlatılan olay artık bir trajik sanatın yansımasıdır. Muharrik gücün ne olduğu tam anlamıyla bilinmese de Fikret'in özellikle çocuk kavramını öne çıkararak oluşturmaya çalıştığı dramatik-trajik durum ilgi çekicidir. Zira muharrik gücün başka bir deyişle şairi yazmaya iten gücün etkisiyle trajik güçlük ortaya çıkar. Sanatçı bu güçlük ve çöküş içerisinde iyiyi-iyiliği yüceltmeye çalışır.

Fikret için tam anlamıyla neler ifade ettiği anlaşılamayan çocuk kavramı "Şermin"le amaç-gaye, oğlu Haluk'la kıymet ve idealizm, Balıkçılar şiiriyle de bir kahraman haline getirilir. Zira şiirde oluşturulmaya çalışılan tablonun tutarlılığı düşünülmeden iki şey öne çıkarılır: Acıma duygusu ve çocuk... Bu haller sadece trajik bir yaklaşımla sergilenmez aynı zamanda çocuğu anlatmada kullanılan kelimelerin yapısı ve benzetmelerle de öne çıkarılır.

Balıkçılar şiirinin genelinde trajik unsuru çocuk ve deniz üzerine kurgulayan şair, çocuğu anlatan kelime ve ifadelerde oldukça hassas bir tavır sergiler. Çocukla bütünleştirilen kayık; zayıf, kırık, eski ve şişkin kaburgalı olarak anlatılır. Oysa trajiğin diğer boyutunu oluşturan denizle; öfkeli, hırçın bir kadın kimliğini birleştirir. Çocuk-kayık bütünlüğünü ortaya koyduğu “kayık çocuk gibidir oynuyor mu kaydetme” sevecen yaklaşımı, yerini “deniz kadın gibidir hiç inanmak olmaz ha!” sözleriyle kaygıya, korkuya bırakır. Şair bu korku ve ürpermeyi sadece çocuk ve ailesine değil okura da yaşatır.

Tevfik Fikret sıradan sayılabilecek bir senaryo içerisinde trajik oluşturmaz. Balıkçılar şiirinde mutluluktan felakete ya da tam tersi felaketten mutluluğa giden bir süreçte öfke veya acıma üzerine kurulu bir yapı oluşturmaz. Özellikle trajik vizyonu önceler. Erdemli bir davranış içerisinde bir çocuğun başına gelecekleri hissederek ölüme gidişiyle hüznü, dolayısıyla da hazzı öne çıkarır.

Kaynakça

- Aktaş, Ş.(1996) “Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi” (1860-1920), Ankara: Akçağ Yayınları, , s. 95-96.
- Altınköprü, T. (1999) “Şahsiyet Analizi” , İstanbul: Hayat Yayınları.
- Eronat, K. (2007), ‘Tevfik Fikret’in Şiirlerinde Çocuk ve Gençlik’, D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Dergisi.
- Fındıkoğlu, Z. F. (2009), (Yay. Hz. Rıdvan Canım), ‘Estetik’, Ankara: Yazar Yayınları, s.36.
- Fikret, T. (1985), “ Rübab-ı Şikeste ve Diğer Eserleri”, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Kaplan, M. (1971) “Tevfik Fikret”, İstanbul: Dergâh Yayınları, s.119.
- Kaplan M. (1998) “Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser” , İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan M. (1991) “Şiir Tahlilleri” C.1, İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Kolcu, A. İ. (2011) “Albatros’un Gölgesi ‘Baudelaire’nin Türk Şiirine Tesiri Üzerine Bir İnceleme” , Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Özcan, (2011) “‘Tarık, Cahit Sıtkı Tarancı’nın “Korktuğum Şey” Adlı Şiirinde Trajik Vizyon”, Turkish Studies, Volume 6/1, s.516.
- Tuğluk, A. (2015) “‘Tevfik Fikret’ i Anlama Kanununun Dışına Çıkmak: Tevfik Fikret’ in Şiirlerinde Sosyal Farkındalıklar”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- Uç, H. (2009) “‘Tevfik Fikret’ in Psikobiyografisi- Felsefi, Psikanalitik, Estetik, Edebi Bir Eleştiri” Ankara: Bizim Büro Basımevi Yayın.
- Ünaydın, R. E.(1985) “‘Diyorlar ki’”, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s.61.